

Vampiriska ljubezen

Spusti pravega noter (Tomas Alfredson)

MOJCA KUMERDEJ

VAMPIRSTVO IN NEŽNA LJUBEZEN GRESTA REDKO Z ROKO V ROKI. KLJUČNA PRVINA VAMPIROLOGIJE JE NAMREČ NASILJE, IMPLICITNO ALI EKSPPLICITNO POVEZANO S SEKSUALNOSTJO, PRI ČEMER SEKSUALNOST ŽE SAMA NA SEBI SKOZI IZMENJAVO TELESNIH SUBSTANC, DOTIKOV, OZNAČEVALCEV, OKUSOV IN VONJEV POMENI POSEG V INTIMNI, ZLASTI TELESNI PROSTOR DRUGEGA. HKRATI PA VAMPIROLOGIJA VKLJUČUJE TUDI MOTIV VEČNEGA BIVANJA, SAJ VAMPIRSTVO NI NE ŽIVLJENJE NE SMRT, AMPAK NE-ŽIVLJENJE, NE-ČLOVEŠKI OBSTOJ V VMESNEM PROSTORU, IZLOČENEM IZ KROGOTOKA ROJSTVA, MINEVANJA IN SMRTI.

Filmska mojstrovina *Låt den rätte komma in* (2008) – v dobesednem prevodu *Spusti pravega noter* – ki je spretno poslovenjena v *Vampirsko ljubezen*, je švedski režiser Tomas Alfredson posnel po istoimenski knjižni uspešnici švedskega pisatelja Johna Ajvide Lindqvista, tudi avtorja scenarija. Zgodba je postavljena v zgodnja osemdeseta, leta pisateljevega in režiserjevega otroštva, v danes bolj ali manj izpuhteli svet vinilnih plošč, rubikove kocke, v obdobje strahu pred Rusi in

drugimi tujci za železno zaveso. Temno stockholmsko delavsko predmestje Blackeberg z blokovsko arhitekturo in parki golih belih brez je nadvse primerna scenografija za romantično shrhljivko, v kateri sterilni zimski prostor kar kliče po topli rdeči tekočini. Kajti zamrznjena in mračna ni le urbana pokrajina, ampak tudi njeni prebivalci – odrasli med nerganjem čez državo,

politiko, tujce in drug drugega posedajo v gostilnah in skromnih zakajenih stanovanjih, šolski sistem učence dodatno izobražuje o vsakodnevnih nevarnostih, ne da bi učitelji zaznali nasilje v šoli, vzporedna življenja zaposlenih mater samohranilk in otrok pa se bolj ali manj srečujejo le ob večerih.

Oskar (Kåre Hedebrant), ki med tednom živi pri materi, vikende pa preživlja pri očetu zunaj mesta, je osamljen in

negotov dvanajstletnik, žrtev maltretiranja sovrstnikov, ki svoj bes in strah sprošča v osami z namišljenimi akti maščevanja in zbiranjem časopisnih člankov o forenziki. Nekega popoldneva pa se v tej socialno povampirjeni skupnosti na dvorišču pojavi bosonoga deklica nenavadnega vonja, ki je podobno kot Oskar osamljena žival brez toplega gnezda. Toda Eli (Lina Leandersson), ki se je pred nedavnim s Håkanom vselila v sosednje stanovanje, je njegova sovrstnica zgolj na videz in da Oskarju ob prvem srečanju vedeti, naj na njeno prijateljstvo ne računa. Oskar počasi odkriva razlog njene drugačnosti – Eli je vampirka in tako že »zelo dolgo stara dvanajst let« – a kljub nevarni različnosti njunih nravi Oskar in Eli nežno in ljubeče sestavljata odnos kot rubikovo kocko, ki jo Oskar podari Eli.

Medtem ko je Eli žrtev svoje narave – kdaj in kako se je povampirila, v filmu ne izvemo in lahko zgolj sklepamo, da gre za virozni učinek vampirskega ugriza v preteklosti – je nemočni Oskar žrtev svoje kulture. In tako kot je Eli skozi ljubezen zmožna premagati lastno naravo, je Oskar zmožen preseči kulturo, vključno s predsodki do radikalne drugačnosti, ki je

Oskarju dejansko bližja kot njegovo lastno okolje. Eli Oskarja opogumi in mu pomaga, da spreverne svojo pozicijo z nasiljem sprijaznjene žrtve, pri čemer pa Oskar prijateljčine vampirske narave nikakor se sprejema s samoumevnim razumevanjem. Medtem ko Eli ubija, ker mora, brez užitka, zgolj za lasten obstoj, bi Oskar z užitkom ubijal iz maščevanja, če bi le lahko. Eli se, izključena iz življenja, prehranjuje kot to pritiče njeni vrsti, zato ni patološka ona, ampak Oskar, ki o nasilju fantazira zato, ker se mu ni sposoben zoperstaviti v realnem življenju.

John Ajvide Lindqvist je v scenariju izpustil eno ključnih tem romana – pedofilijo, ki se v filmu plazi zgolj kot rahlo zadušljiva meglica. Ko Eli Oskarja vpraša, ali bi jo imel rad, četudi ne bi bila deklica, in ji Oskar nedvoumno prikima, ne gre zgolj za to, da ni deklica, zato ker ni človek in je vampirka. V enem zadnjih prizorov, v katerem se Eli preoblači, Oskar pokuka v sobo in za hip ujame njeno golo telo, na katerega spolovilu je zareza. Če ne prej, se gledalec lahko v tem trenutku zave nenavadnosti Elinega glasu, ki ni glas deklice in bi bil prav lahko glas dekleta ali celo fanta. Režiser Tomas Alfredson je namreč učinek Eline tujosti in drugačnosti ustvaril tudi s tem, da je glas Line Leandersson nadomestil z glasom odrasle igralkice Elif Ceylan. V filmu ne izvemo ničesar o Elini preteklosti, ki je v romanu eden od vzgibov za dogodke v sedanosti. V romanu je Eli v resnici dvanajstletni deček, ki ga je pred stoletji vampirski aristokrat zlorabil in kastriral ter ga tako transformiral v deklico-vampirja. Četudi ta del v filmu povsem umanjka, pa je kot mračen odsev navzoč v odnosu med Eli in njenim skrbnikom Håkanom (Per Ragnar). Elin odnos do Håkana je grob. Ko ga Eli nadira kot odrasla ženska, kadar se brez krvi vrne z vse manj uspešnih »lovov«, on svojo nesposobnost zgolj vdano obžaluje, v njegovi prošnji Eli, naj se ne sestane z Oskarjem, pa je zaznati trpko ljubosumje. Medtem ko je pedofilija v romanu eksplicitna in Håkan za dobavljeno kri dobi Elinega telo, je v filmu skozi ambivalenten odnos med Eli in Håkanom zgolj skicirana in jo je mogoče ali pa tudi ne zaslutiti, poleg tega pa Håkan – vsaj v razmerju do Eli, za katero pač opravlja umazan posel – ni predstavljen kot negativec, ampak kot njen skrbnik, ki pred samomorom kot poslednjo gesto naklonjenosti Eli ponudi svoj vrat in kri.

Po scenaristovih besedah se naslov filma in romana – *Spusti pravega noter* – navezuje na v Evropi razširjeno tradicionalno verovanje, da vampir ne more vstopiti brez žrtvinega povabila in privoljenja. Eli je bila povabljen v Håkanovo življenje in je vanj vstopila kot utelešenje pedofilske želje po posedovanju večnega otroka v funkciji seksualnega objekta. Oskar je Eli povabil v svoje življenje s ponudbo ljubezni, ki bi lahko nadomestila strah, osamljenost in bolečino. Četudi sprva oklevata, vabilo drug drugega sprejmeta, saj kljub medsebojnim razlikam upata, da v svoje življenje ne vabita kar nekoga, ampak *tistega pravega*. To pa je skrivnost, večšina, morda naključje ali sreča tako v vampirsko-človeških kot v medčloveških odnosih.

Film poleg izvrstnega scenarija – njegova kakovost je v premišljeni destilaciji obsežnega istoimenskega romana – odlikuje prepričljiva igra obeh dvanajstletnih protagonistov in pa nežna mehkobna atmosfera, v kateri se naravni zvoki komaj opazno prepletajo z glasbo. Že prihodnje leto pa bo mogoče videti

še eno branje tega romana in njegovo ekranizacijo. Ameriški režiser Matt Reeves, ki je tako kot Lindqvist in Alfredson rojen sredi šestdesetih let, je v naslovu *tistega pravega* izpustil in film preprosto naslovil z *Let Me In* – *Spusti me noter*.

na sporedu v Kinodvoru

